

STURM LÁSZLÓ
A szepességi kisváros
Krúdy Gyula világában

A hetvenéves Käfer Istvánnak

A Felföld, azon belül pedig elsősorban a Szepesség Krúdy műveinek egyik leggyakoribb és legkedveltebb helyszíne. A régi Magyarországnak ezt a soknyelvű, nagy hagyományú tájegységét mint emberi életteret az ódon kisvárosok határozzák meg, természetesen elválaszthatatlan egységben a környező változatos, ám leginkább hegységek uralta vidékkel. Krúdy vonzódásának életrajzi háttere van – a podolini diákévek és későbbi utazgatásai –, de az író kapcsolódik a magyar irodalmi hagyományhoz is, mindenekelőtt Jókai és Mikszáth felvidékképéhez. (Az utóbbi különböző műveit például magában *A podolini kísértet*ben legalább fél tucat motívum-átvétel, illetve -egyezés idézi föl: a külön figurák előtérbe állítása, Jarinkó legendája, az álkísértet alakja, a kastélynak átkeresztelt vár megmentése a felrobbantástól, az árvalány látszólag zord helyre kerülése stb.)

E tájegység és e várostípus kapcsán bemutatható, hogy Krúdy rendkívül széleskörű és mélységű valóságismerete hogyan válik egy fiktív világ részévé, az írói világszemlélet egyik lehetséges kifejezőjévé. (A hatalmas tárgyismeret és az ezt sokszor eltakaró erőteljes írói látomás egysége Jókai és Mikszáth írásaira is jellemző, ezt szokták a tankönyvek úgy megfogalmazni, hogy romantika és realizmus között állnak.) Elsősorban a hosszú XIX. században játszódó szepességi témájú művek kisváros-képét érdemes vizsgálni, figyelembe véve a „középkori” történeteket is, amennyiben az ott leírt jellegzetességek maradandónak bizonyulnak.

Mielőtt az értelmezés lényegi részére sort kerítenék, szükségesnek látszik a téma néhány leltárszerűen megközelíthető vonatkozásának a rövid ismertetése, még ha ez önmagában elég érdektelennek is látszik.

Az általam vizsgált írásokban a következő foglalkozások szerepelnek: tanár és tanítónő, polgármester, tűzoltó(parancsnok), szolgabíró, írnok, hajdú, pap, kántor, katonatiszt, postamester és postáskisasszony, orvos, borbély, kovács, suszter, kéményseprő, patikus, fogadós, cukrász, boltos(né), kékfestő, takács, borovicska-főző, erdész, bányatanácsos, fuvaros, éjjeliőr, cseléd, táncmester, vándormuzsikus és vándorszínész.

A megemlített köztetek és középületek közül a fontosabbak: a piac, a kolostor, a templom, a sétatér (promenáda), a városfal, a temető, a városháza, a patika, a

borbélyműhely, a különböző boltok, a kocsmák, a kávéházak, a vendéglők, a tánciskola, a kúria. Az egyes lakóházak jellegét meghatározzák a keskeny homlokzat, a hátra nyúló, bekerített udvarok, a fatáblás, vasrácsos ablakok, a szinte mindig alapincézett és emeletes épületek. Belül, a homályos bolthajtások alatt kemence adja a meleget, „ócska olajnyomat”, illetve „dagadt ágyak és ócska családi fotográfiák” tűnnek az elbeszélő szemébe. Végül a környező tájat meghatározzák a sokszor égbenyúló, sziklakkal, rétekekkel vagy fenyvesekkel borított hegyek, az omladozó várak, a réteken legelésző juhnyájak, a sebes folyású patakok és folyók, elsősorban a „hűtlen” Poprád a maga fahídjaival és vízből fel-felbukkanó pisztrángjaival, a városok határában a gyümölcsösök és zöldségeskertek.

Már talán a pusztasorsolásokból is látszik, hogy Krúdy írásaiban rendkívül tágas ismeretanyag van egybehalmozva. Az olvasó ezt sokszor ugyan nem tudatosítja, mivel nem a leíró vagy értekező ismertetés áll a történetek előtérben, a tárgyismeret bősége csak egy-egy utalásban, futó észrevételben nyilatkozik meg. Általában csak sokára és a figyelmes olvasó számára derül ki, hogy az elszórt megjegyzések egy nagyon mélyen megragadott életforma pontosan összeillő mozaikjává egészítik ki egymást.

Mikor az ember arra gyanakodna, hogy Krúdy valami esetlegeset emel ki tipikusként, akkor is kiderül, hogy az író tudatosan jár el. Például a Szepességet nem ismerő olvasó hajlandó lenne kételkedni abban, hogy az északi tájon valóban olyan fontos szerepet kaphat a gyümölcsstermesztés, mint ahogy például a következő idézet sejteti: „A kolostor mellvédei lassan elmaradtak, sárga és piros színben csillámló gyümölcsfák húzódtak tova, a zöldséges kertben Privánka tanár gyomlált csizmában és feltűrt reverendában”.¹ A kétely ellen azonban elég beleolvasni Szalatnai Rezső *Utazás a Szepességen* című esszéjébe: „Ne gondoljanak tehát a régi földrajz-könyvek nyomán arra, hogy a Szepesség csak a krumpoli és zab zord kárpáti vidéke, ahol állandóan fúj a szél. (...) A folyók völgyében minden megterem. A hűvös éghajlat révén a kender és a len, de még a kajszibarack is, amelyikre a kert végén viharfigyelő fenyőfa vigyáz. A városok sora az alma és a körte határa (...) De Lőcsén szeptember elején a hegyoldalban termett szőlőt is láthatod. A magaslati nap érleli a sajátos, ízes szepesi gyümölcsöt”.² Nézzük meg tehát alaposabban a fenti leltárakból kirajzolódó valóságkép néhány mozzanatát!

A foglalkozások felölelik a korabeli városi élet szinte minden jellemző területét a hivatalnokoktól és az egyházi emberektől a talán szakértelmiséginek nevezhető rétegig, a kézművesektől és kereskedőktől a – mai szóval –

szolgáltatóiparnak mondható területen dolgozóikig. A vándorszínészek sajátos szerepet töltenek be ebben a társadalomban, a szorosban a városhoz kötődő foglalkozások meghatározottságával és tekintélyével szemben az ő helyzetük az egyszerre irigyelt és lenézett kívülállóé. Krúdy nem tér ki arra, hogy a szepességi városok hagyományos, fő megélhetési forrása a bányászat, az erdőfeldolgozás, a textilipar és a nagyrészt ezekhez kapcsolódó kereskedelem és szállítás. A takácsok, kékfestők, erdészek, bányatanácsosok, fuvarosok gyakori említése, illetve szerepeltetése azonban közvetetten – a háttérben – felidéri a táj gazdaságának meghatározó vonatkozásait is. A tanárok – akiknek egy része egyben szerzetes is – az elbeszélői életpaszttal és a korabeli életmód egy másik rétegéhez tartoznak. A szepességi városok iskolaváros-jellege nyilatkozik meg általuk, illetve tanítványaik gyakori feltűnése révén. Az iskolavárosok egy sajátos funkciója kerül előtérbe a gyerekcsere, a német szóra adás témájában. Mint ismeretes, a korban szokás volt az alföldi gyerekeket pár évre felvidéki iskolákba járattatni, hogy az alapvetően német nyelvű környezetben megtanuljanak németül.

A fenti felsorolásból az is nyilvánvaló, hogy a nők előtt, amennyiben belül akartak maradni a társadalmon – tehát nem váltak például színésznővé – kevés pálya nyílt meg. Eladóként dolgozhattak, postáskisasszonyként és tanítónőként. (A cselédség nem tekinthető polgári foglalkozásnak, és a cselédek Krúdy írásai szerint általában a vidékről kerültek ki és többnyire szlovákok voltak.) A dolgozó nő ezeken a területeken is újkeletű jelenségnek számított, nehezen illeszkedett a hagyományos felfogásba és társadalomba, helyzete ezért gyakran kétes és kiszolgáltatott volt. A *December, öregember* című elbeszélés tanítónője, vagyis az önálló nő alakja egyrészt elriasztja a férfiakat, másrészt erőszakos közeledésre ingerli. Nem meglepő, hogy ilyen körülmények között a lányok fő ambíciója a férjhezmenés és a háziasszonyi élet. Ennek a félig választott, félig kényszerű háztartásba szorulásnak az eredménye a sok ábrándozás, a megőrzött naivitás és az az „ártatlan, kisvárosias kacérság” (*A podolini takácsné*), amely inkább tetszeni akar, mint hódítani.

A helyszínek leírása is jóval túlmutat a cselekmény kereteinek pusztá kijelölésén. A városok fő sajátossága régiségük: itt még épségben vannak a magyar gótika és reneszánsz emlékei, „Löcsén, a királyi gimnáziumban magyar történelmet tanulni könnyű volt, hiszen ott állottak a piactéren még azok a házak, amelyekről a történelem megemlékezik”.³ A városok középkori arculatának megmaradásában közrejátszott az, hogy az elzálogosított területeket se a zálogba adó, se a lengyelek

nem látták érdemesnek fejleszteni, és a török hódítás a Szepességet elkerülte. A magyar szabadságharcok – elsősorban a kuruc kor, de '48 is – jelentős száakkal, hagyományt teremtő erővel, gyakran mitizálódva kötődtek ide. A házak szűk homlokzata tehát nemcsak a hegyek által behatárolt terület szűkösségét idézi fel, hanem a középkori város összefüggő zártágát is. Az adott helyzetben csak fölfelé lehetett terjeszkedni, ennek megvalósulása, az emeletráépítések viszont az egykori jómódot is jelzik. A város zártágát és terjeszkedésének korlátait láttatják a legtöbb helyen még a XX. század elején is többé-kevésbé épen megmaradt és az írásokban szinte mindig szerepet kapó városfalak is. A főtéren álló templom és a műhelyek fölött megmaradt régi cégek szintén a múltat idézik. A pincék emlegetése a tokaji bor gyakori szerepeltetésével párosulva eszünkbe juttathatja, hogy Hegyalja nedűjének az egyik legfontosabb piaca Lengyelország volt, az egyik legnagyobb kereskedelmi útvonala a Szepességen keresztül vezetett, és a helyi lakosság is kivette a részét nemcsak a bor szállításából, kereskedelméből és tárolásából, hanem az élvezetéből is. (Emlékezetes ebből a szempontból *A podolini kísértet Merre jár Riminszky?* című fejezete.)

Az ablakokon lévő vastag fatáblák és vasrácsok az otthonok zártágát és szentségét jelzik. De az elmúlt évszázadokban a lelkekbe ivódott fenyegetettség is ragaszkodik a bezárkózás vélt vagy valós védettségéhez: „Mintha örökösen attól rettegetek volna a lakosok, hogy valamelyik órában ellenséges hadak csapnak le a városra, és kirabolják a házat. Legalábbis akkora vasrácsok voltak az ablakon, mintha hosszú ostromra volnának berendezkedve”.⁴ A háztartáson túlnyúló közösségi élet helyszínei a hivatalok, a borbélyműhely, a kocsmák és a vendéglő, a „polgári lövölde”, a boltok, a piac, a tánciskola, a templom, a sétatér és a különböző ünnepek (Krúdy szoboravatást és majálist említ), valamint a szórakozás (elsősorban a kuglizás). Ezek közül némelyik csak a férfiak számára állt nyitva. Sajátos helyet foglal el – szószerinti értelemben is – a kúria. Ha akarom, kívül, ha akarom, belül van a városon a *December, öregember* című elbeszélésben: „Egyetlen kúria volt a városkában, kívül, az országúton, ahol régi időben az urak laktak, akik nem akarták érezni a parasztnak szagát, sem hallgatni a polgárok fecsegését”.⁵

A tájleírásokat uraló fenséges hegyek és rajtuk az egykori rablólovagok omladozó várai sugallják azt a vadságot, a természet és az ember részéről fenyegető veszélyt, amellyel szemben a kisvárosok óvni igyekeztek polgáraikat és a csendes munkálkodás körét. A két világ azonban ki is egészíti egymást: a kisváros a külvilág nélkül unalmassá válhat, a táj városi közösség nél-

kül embertelenné. Az eseményeket irányítani képes szereplők – Riminszky és a „kísértet” *A podolini kísértetben*, „Krisztus takácsa” a középkori novellák füzérében – mind a kettőben otthonosan mozognak. Nem véletlen, hogy a külső veszélyek vélt vagy valós megfékezésével egy időben a kisvárosok hagyományos szerepe is válságba kerül. A természet (és esetleg az übermensch-szerű lovagok?) fensége nem mindig fenyegető, van amikor az emberi világ kicsinyességein fölülálló, bölcs elfogulatlanságot képviseli: „Arra megyünk, amerre a zordon, keselyűszakállú, saskedvű lovagok, fel, a hegyek közé, ahol nem panaszkodik minden kő a lábunk alatt (...) A hegyek pipázgatnak, mintha már külön dolgokat is láttak volna. (...) És maga a halhatatlan ősz, a hegyvidék emlékezetes farsangja, amikor minden a legszebb ruhájában jelenik meg a természet körmene-tében, ő sem igen veszi tudomásul, hogy az emberek megint bélpoklosok lettek, mint századokkal ezelőtt”.⁶

A fent leírtak mellett van még Krúdy szepességi városainak néhány gyakran említett jellemzője. Az egyik a nemzetiségi keveredés: a városok alapvetően német nyelvűek, de egyre inkább teret engednek a magyar és a szlovák nyelvnek, illetve őrzik még a lengyel jelleget is. A városképet mindenképpen a városalapítók hagyománya határozza meg: „A Szepességben járunk, és sorban elmaradoznak a régi városok: Lőcse, a magyar Nürnberg, majd Késmárk, a fennsík Heidelbergje, az enyhén emelkedő hegyek alatt pedig Igló, a szepesi Wartburg. Még manapság is egy darab középkori némettség zománcozza be e városok külső képét. A háztetők, tornyok, ablakok és kapuzárak mását megtalálhatni a középkori német városokban. Talán még az emberek szorgalma, tisztessége és maradisága is másforma itt, mint Magyarország egyéb tájain”.⁷

A *csend*, szó szerinti értelemben és a kisvárosi élet eseménytelenségének kifejezőjeként, szintén gyakori szó.

A határ közelsége ugyancsak rányomja a bélyegét a városkák életére.

Végül az is feltűnő, hogy a vizsgált történetek nagy része télen játszódik. Az északibb, eleve hűvösebb terület hosszabb, zordabb tele talán jobban meghatározza itt az életmódot, mint – a Krúdy írásaiban sokszor összehasonlítási alapul szolgáló – alföldi részeken. Az írónak is több tapasztalata lehetett erről az évszokról, hiszen csak a tanéveket töltötte Podolinban. Fábri Anna megfigyelése szerint azonban a tél nem csak a szepességi történetek uralkodó évszaka: „Feltűnően sok a téli város- és utcakép a Krúdy-művekben, s tanúságuk szerint a télnek (és különösen a havazásnak) erőteljes izoláló hatása van, s nemegyszer mesebeli hangulatokat kelt”. A jelenség további értelmezése még számos olyan vonatko-

zásra hívja föl a figyelmet, ami a szepességi írások elemzését is megkönnyíti: „a megállt vagy megállítani kívánt idő problematikája hangsúlyozottan téli környezetben jelenik meg” számos regényben, „a tél határozottabban különíti el a külső és belső tereket, mint a nyár (...) Télen minden távolibbnak, nyáron minden közelebbinek látszik (...) Nyáron inkább az életben élnek az emberek, míg télen valamiféle, önmagukról és az életről szőtt álomban”.⁸ Mindez az általános vonás egy sajátosan szepességi funkcióval egészíthető ki: a tél a városkák múltba dermedését is kifejezi, a középkor konzerválódását. A megállított időnek tehát egy különleges, történelmi és közösségi léptékű esete valósul itt meg. Végül a nagy telekben a házleírások esetlegesnek tűnő részlete, a mintegy csak melleleg említett kemence is jelentőséget nyer. A benne lobogó tűz az otthon, a kisvárosi rend őrzője: „még abból a korszakból való, midőn mindenszentek napján bezárták a kapukat, begyújtották az öles kemencébe, és a polgár elkezdte téli pihenését és bőséges táplálkozását”.⁹

Az említett fontosabb jellemzők szinte mindegyike felbukkan valamilyen formában *A podolini kísértet* első négy-öt oldalán. Érdemes egy keveset idézni, hogy lássuk, mindössze négy mondatba belefér a városok kicsiségének, ódonságának, határközelségének, táji meghatározóinak, lengyel múltjának és a modernizáció elmaradása ellenére még élő kereskedelmi kapcsolatainak a bemutatása: „Közel a határszélhez, a Kárpátok alatt, mély völgyben feküdt a városka, és vasútnak híre-hamva se volt messzi vidéken. Ám a városka mégis útjába esett annak a nagy országútnak, amely keresztülvezet a határon, és így nem volt teljesen elzárva a külvilágtól. A furmányos szekerek nagy csörömpöléssel döcögtek a városka kövezetén, amely még a középkorból maradt itten. Messzi földről jött vásárosok megpihentek az egyetlen vendégfogadóban, a Rókában, ahol az ivó sötét falain százesztendő felírások hirdetik, hogy itt valamikor lengyel hercegek mulatoztak”.¹⁰ Érdemes megemlíteni, hogy a vasút hiányának Krúdy egy másik írásában jelentést ad, a civilizáció rombolásainak elkerülését jelzi ott ez a mozzanat, amennyiben „a vasút, a civilizációval járó megélhetési gondok és a környéken s a városban elszaporodó takarékpénztárak és bankok kiölik az emberekből a kedélyt és a gondtalan jókedvet...”.¹¹ Ugyancsak a regény elején nyer magyarázatot a Krúdy egész életművét átszövő, de a szepességi művekben talán a legnagyobb jelentőséget kapó Rip van Winkle motívum: „A zálogban töltött száz évek tehát úgy múltak el a városka felett, mintha valami dermedt álomban töltötték volna. Mária Terézia idejében egyszerre fölbredtek az emberek hosszú álmukból (...) A regebe-

li Rip van Winkle ébredt fel itt a mély völgyben, csak-hogy hús esztendő helyett századokat aludt”.¹² Mint látható, Krúdy átgondolt és átfogó képet ad a Szepességről. A fő kérdés azonban az, hogyan válik ez a kép művei szerves tartozékává, az írói világszemlélet megnyilvánulásává. A válasz röviden: azáltal, hogy minden fontosabb jelenségben meglátja és megláttatja az író az ellentétes pólusok jelenlétét, így a lényegi vonások állandósága mellett is lehetősége nyílik a változatos hangulatok, értékek, beállítottságok kifejezésére. A különböző mozzanatok hol szebbik, nosztalgikus érzéseket keltő oldalukat mutatják, hol pedig az iróniát kihívó elértéktelenedésüket. Legtöbbször azonban ez a kétő, ha különböző arányokban is, de keveredik. A továbbiakban tekintsük át az egyes jelenségeken belüli ellentétek néhány esetét. Fontos tudatosítani, hogy ezek az ellentétek nem egymást kizáróak, hanem inkább egy köztes teret határoznak meg.

A városok régies jellegének a kétarcúsága egyrészt mint ódonosság, mívésség, egy történelmi életforma szépségének a felidéződése, másrészt pedig mint ócskaság, elmaradottság nyilvánul meg.

A határ közelsége virágzó kereskedelmet eredményez, de periféria jellegűvé is teszi a vidéket. Az utóbbira vall, hogy sok szereplő folytat kettős életet (például a városkában köztisztviselőként álló „Krisztus takácsa” háremet rendez be az egyik elhagyatott várban), a szerzetes-tanárokat büntetésből helyezik ide („Mi ebben a kolostorban büntetésül vagyunk, uram. A rend ide, a határszélre azokat helyezi, akiket valamilyen okból meg akar büntetni”¹³), a nők naivitása és kiszolgáltatottsága pedig gyakran elzüllesztésükhöz vezet, mint a *December*, *őregember* és a *Szindbád titka* című elbeszélésekben.

A nemzetek és nyelvek együttélése az identitás gyengeségét és elbizonytalanodását okozhatja, viszont fel is fokozhatja a nemzeti elkötelezettséget, amely sokszor őrizi még a hagyományos hungarus öntudatot is. Krúdy sokszor hangsúlyozza a szepességiek szabadság- és hazaszeretetét: „A papok, tanárok, ifjak a határszélek csendességében egy új, szabad Magyarországról álmodtak (...) A Szepesség némely részében, ahol az öregek még nem tudtak magyarul és a Szepesi Lapokat csak az ifjúság olvasta: furcsa, vad, néha groteszk sovíniszta-magyarország volt divatban. A kinstár messze kiterjedő erdősegeinek hivatalnokai, a táblabírók szolgabírák, a jókedvű körjegyzők otthon még tótul beszélgetnek a feleségükkel, de künn az életben hangosan, szinte diadalmasan hirdetik magyar voltukat. Itt még büszkék voltak az emberek, hogy magyarok, hogy Rákóczi és Kossuth a rokonuk, hogy függetlenségi a követjük... Hogy magyarul tudtak beszélni, érezni, énekelni! Ez

volt az élet büszkesége”,¹⁴ „Sehol olyan büszkék nem voltak a magyarok az államra, a címerre, a nemzeti történelemre, mint ezeken a helyeken. Minden ember büszkén verte magyarságáért a mellét”,¹⁵ „mily rajongása és földöntúli tisztelete volt itt a magyarságnak. Nemzetet a végeken még nem imádtak úgy magyar hozzátartozói, mint itt, hideg, hosszútélű, havas északon imádták a magyarságot szerény, félig-meddig mostoha fiai, a szepességiek”,¹⁶ „Hej, a szepességieket hiába fenyegette az ellenség, hogy lerombolja városait, és megöldösi az otthon maradtakat, a szepességiek fegyvert fogtak, és elmentek Rákóczival harcolni. Pedig ennek a népnek még ma se magyar a nyelve, de a szíve és a lelke az magyar, tiszta magyar. 1848-ban is kitettek magukért a szepességiek”.¹⁷

A kisvárosok eseménytelen csendessége nyugalmas, megállapodott életre szoktatja az embereket: „A felvidéki szolgabírákban semmi sincs alföldi kartársaik hetykeségéből: derék és szolid emberek, nagy családot alapítanak, segítenek otthon a favágásnál és a gyertyaöntésnél, és csak akkor haraguszna meg, ha kozmás lett a leves”.¹⁸ Ez a csendesség többször menedékkül szolgál a nagyváros forgatagával szemben: „Szindbád, aki az unalom és idegesség elől, a ragyogó estéjű Budapestről e nagy téli időben elutazott, ilyenformán érkezett meg egy napon a határszéli városkába”,¹⁹ „azt gondolták, hogy női szíveket szurkálni jött a felvidéki városkába a romlott és utálatos Budapestről”.²⁰ Az eseménytelenség azonban a tetterőt is letörheti. A szepességi írások tele vannak félbe maradt életű, önpusztító vagy különcsébe dermedt alakokkal. Főleg az ital pótolja az életfeladat és a szórakozás hiányát: „Az ördög vinné el, nekünk itt semmi szórakozásunk sincs. (Ezért nem lehet Ferencet többé megmenteni az italtól, sem az ’öreget’...) Nincs kaszinónk, nincs színházunk, nincs semmi, semmi szórakozásunk...”²¹ A *Szerenád* című elbeszélés ritka töménységgel összegzi a negatív vonásokat: „A padok felett álldogáló ákácok oly soványak és kétségbeesettek, mint egy-egy elhibázott élet, amely a végén tüdősorvadásban múlik el. (...) mindenféle szomorúságokra gondoltam. Szegény kisvárosi nőkre, akik frufrut viselnek, többet sírnak, mint nevetnek. Szomorúság férfiakra, akik a kuglizóban feljegyzik hőstetteiket, és hiába nevelik hosszúra kisujjukon a fényes körmöt – a hercegnő soha el nem jön. Esti beszélgetésekre az elárvult asztalnál és kényelmetlen ágyban: kinek mennyi pénze van a városban? (...) És a férjek nemegyszer tudják, hogy feleségeiknek szeretője van. Búskomor, kenyérhajszagú kisvárosi élet, ahol a korzón hangosan kacagnak, de nem vacsoráznak!”²² A sok nyomorúság között a fiatalok nehezen tudnak ellenállni a nagyváros

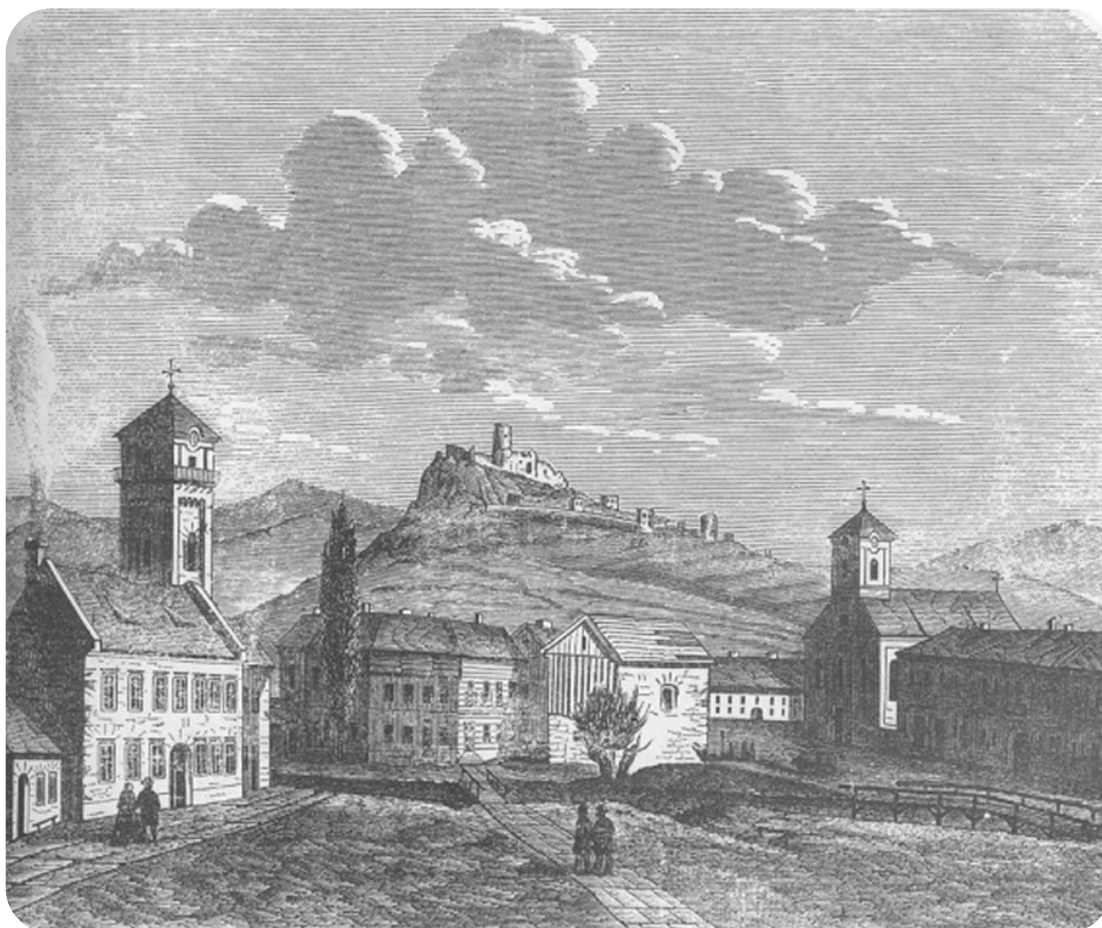
vélt vagy valós izgalmainak, és ezzel gyakran visszaélnék a szélhámosok, mint az elbeszélő a *Szindbád titka* című novellában. Viszont a kisvárosi rend pozitív oldalait érzékelő szereplők szilárdak maradnak a csábítással szemben, példa erre a *Püder* menyasszonya. A kisváros tehát hiába ellenképe sokban a bűnösnek felfogott nagyvárosnak, nem lehet idilli ellenvilág, mivel számos területen a nagyváros biztosít jobb lehetőségeket.

Könnyű belátni, hogy a kisvárosi alakokra oly jellemző ábrándozás is hathat építően és rombolóan egyaránt. Egyeseknek kitágítja az életlehetőségeit, kiegészíti és megszépíti a tevékenységét, mások álmodozásait összetévesztik a lehetőségeikkel, és tévútra siklanak, illúziókat kergetnek.

Elmondhatjuk, hogy a szepességi valóság elmélyült ismerete és az olvasóval való megismertetése nem gátolta, hanem elősegítette az írói képzelet és világszemlélet kiteljesülését. Krúdy világlátásának leginkább az ábrándos, emlékező, erkölcskritikai és történelmi távlatú vetületei találtak keretet ebben a közegben a maguk kifejeződéséhez. Érdekes további feladat annak a kérdésnek a megvizsgálása, hogyan illeszkedik mindez a szerző többi irodalmi tájélménye közé, elsősorban a másik két leggyakoribb helyszín, a Nyírség és Budapest világához.

JEGYZETEK

- 1 Ifjú évek. In: Krúdy Gyula: Utazás a Szepességben. Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 1998. 14.
- 2 In: A tölgyerdőre épült város. Felföldi tájak, városok. Vál., öáll. Filep Tamás Gusztáv – Szőke Edit. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 1996. 42–43.
- 3 Cím nélkül, in: K. Gy.: Utazás a Szepességben, 5.
- 4 K. Gy.: A podolini kísértet. Bp., 1964. 9.
- 5 K. Gy.: Utazás a Szepességben, 18.
- 6 A tékozló fiú. In: A tölgyerdőre épült város, 37–38.
- 7 K. Gy.: A samárfejű Szaniszló. In: K. Gy.: Utazás a Szepességben, 36.
- 8 Fábri Anna: „Mit lehet írni Pestről?” Budapesti Negyed 34. sz., 2001 Tél. 46–47.
- 9 K. Gy.: A tékozló fiú. In: A tölgyerdőre épült város, 37.
- 10 K. Gy.: A podolini kísértet, 5.
- 11 K. Gy.: A rózsza és a muskátli. In: A fehér lábú Gaálné II. Bp., 1959. 452.
- 12 K. Gy.: A podolini kísértet, 7.
- 13 K. Gy.: Szindbád, a hajós. In: Utazás a Szepességben, 130.
- 14 K. Gy.: Határszéli Podolin boldog évei. In: Pest 1916. Békéscsaba, 1997, 124–126.
- 15 Cím nélkül. In: Utazás a Szepességben, 5.
- 16 K. Gy.: Ének a végekről. In: Utazás a Szepességben, 223.
- 17 K. Gy.: Utazás a Szepességben. In: A cirkuszkirály. Bp., 1982. 337.
- 18 K. Gy.: Ifjú évek. In: Utazás a Szepességben, 11.
- 19 K. Gy.: Szindbád, a hajós. In: Utazás a Szepességben, 126.
- 20 K. Gy.: Kisvárosi álmok hőse. In: Szerenád. Bp., 1979. 307.
- 21 K. Gy.: Szindbád, a hajós. In: K. Gy.: Utazás a Szepességben, 130.
- 22 in: K. Gy.: Szerenád, 225.

Szepesváralja főtere